

Sosiaalihuoltolaki uudistuu

Uusi sosiaalihuoltolaki (1301/2014) ja siihen liittyvät muut lainsäädäntöuudistukset

Sosiaalihuoltolain aluekierros, kevät 2015/ Aikuisten palvelut

Koulutuspäivän sisältö

- Keskeiset uudistukset:
 - SHL luvut 1, 2 ja 4
- Sosiaalipalveluja:
 - SHL luku 3
- Rajapintoja: sote, vanhuspalvelulaki, vammaispalvelut, työelämäosallisuus
- Miten varmistetaan palvelujen hyvä laatu ja toiminnan lainmukaisuus: SHL luku 5

Sosiaalihuoltolain rakenne

- 1 luku **Yleiset säännökset**
- 2 luku **Hyvinvoinnin edistäminen**
- 3 luku **Sosiaalipalvelut**
- 4 luku **Sosiaalihuollon toteuttaminen**
- 5 luku **Palvelujen laadun varmistaminen**
- 6 luku **Muutoksenhaku**
- 7 luku **Erinäiset säännökset**

MITÄ LAKI
EDELLYTTÄÄ
1.4.2015 ?

**Keskeiset muutokset
aikuissosiaalityön
näkökulmasta**

VAHVA YLEISLAKI

- Edistää hyvinvointia: neuvonta ja ohjaus, rakenteellinen sosiaalityö, hyvinvoinnin seuraaminen ja palvelujen kehittäminen
- Tuo yhteisen asiakasprosessin koko sosiaalihuoltoon
= turvaa avunsaannin myös niille, jotka eivät ole erityislainsäädännön piirissä
- Turvaa erityisen tuen tarpeessa olevien asiakkaiden avunsaannin ja oikeudet
- Säättää omavalvonnasta ja laajentaa muutoksenhakuoikeutta

SOSIAALIPALVELUJEN ASIAKKUUS

Yhteydenotto
sosiaalitoimeen
(asiakas itse,
läheinen,
viranomainen)

**Palvelu-
tarpeen
arvio**

(Asiakas-
suunnitelma)

Palvelujen
järjestäminen

**Kiireellisen
avun tarve
arvioitava
heti**

Oma-
työntekijän
nimeäminen

Päätös
palveluista

Asiakkuus
päättyy,
kun tuen
tarvetta
ei ole

Monialainen yhteistyö

Erityistä tukea tarvitseva henkilö

1. Henkilö, jolla on erityisiä vaikeuksia hakea ja saada tarvitsemiaan sosiaali- ja terveyspalveluja kognitiivisen tai psyykkisen vamman tai sairauden, päihteiden ongelmakäytön, usean yhtäaikaisen tuen tarpeen tai muun syyn vuoksi **tai**
 2. Lapsi, jonka terveys tai kehitys vaarantuu kasvuolosuhteiden tai oman käyttäytymisen vuoksi
 - = nykyisin lastensuojelun avohuollon piirissä oleva lapsi, jolle riittävät ehkäisevät palvelut
- Palvelutarpeen arvioinnin tekee sosiaalityöntekijä
 - Omatyöntekijä (tai hänen kanssaan asiakastyötä tekevä) on sosiaalityöntekijä
 - asiakassuunnitelma ja oikeus tavata omaa työntekijää
 - hoidon ja huolenpidon turvaavat päätökset

1 § Lain tarkoitus

- 1) edistää ja ylläpitää hyvinvointia sekä sosiaalista turvallisuutta;
- 2) vähentää eriarvoisuutta ja edistää osallisuutta;
- 3) turvata yhdenvertaisin perustein tarpeenmukaiset, riittävät ja laadukkaat sosiaalipalvelut sekä muut hyvinvointia edistävät toimenpiteet;
- 4) edistää asiakaskeskeisyyttä sekä asiakkaan oikeutta hyvään palveluun ja kohteluun sosiaalihuollossa;
- 5) parantaa yhteistyötä sosiaalihuollon ja kunnan eri toimialojen sekä muiden toimijoiden välillä 1—4 kohdassa tarkoitettujen tavoitteiden toteuttamiseksi.

2 § Soveltamisala

- Tätä lakia sovelletaan kunnalliseen sosiaalihuoltoon, jollei tässä tai muussa laissa toisin säädetä. Sosiaalihuoltoon sisältyvät sosiaalisen turvallisuuden ja hyvinvoinnin edistäminen sekä yleis- ja erityislainsäädännön mukaiset sosiaalihuollon tehtävät ja palvelut.
- Jos henkilöllä on muun lain nojalla oikeus sosiaalihuollon saamiseen, on sovellettava niitä säännöksiä, jotka parhaiten toteuttavat asiakkaan etua siten kuin 4 ja 5 § :ssä säädetään.
- = asiakkaan etu, lapsen etu, erityistä tukea tarvitsevat

Laki yksityisistä sosiaalipalveluista 2 §

- Yksityisten sosiaalipalvelujen toteuttamisesta on lisäksi voimassa, mitä asiakaslaissa ja muutoin sosiaalipalveluista säädetään.
- ”Tarkoitus turvata yhdenmukainen laatu”

4 § Asiakkaan etu

- Asiakkaan etua arvioitaessa on kiinnitettävä huomiota siihen, miten eri toimintatavat ja ratkaisut parhaiten turvaavat:
- 1) asiakkaan ja hänen läheistensä hyvinvoinnin;
- 2) asiakkaan itsenäisen suoriutumisen ja omatoimisuuden vahvistumisen sekä läheiset ja jatkuvat ihmissuhteet;
- 3) tarpeisiin nähden oikea-aikaisen, oikeanlaisen ja riittävän tuen;
- 4) mahdollisuuden osallistumiseen ja vaikuttamiseen omissa asioissaan;

4 § Asiakkaan etu jatkuu

- 5) kielellisen, kulttuurisen sekä uskonnollisen taustan huomioimisen;
 - 6) toivomuksia, taipumuksia ja muita valmiuksia vastaavan koulutuksen, väylän työelämäänsä sekä osallisuutta edistävän toiminnan;
 - 7) asiakassuhteen luottamuksellisuuden ja yhteistoiminnan asiakkaan kanssa.
-
- **Sosiaalihuoltoa toteutettaessa on kiinnitettävä erityistä huomiota erityistä tukea tarvitsevien asiakkaiden edun toteutumiseen.**

5 § Lapsen etu

- **Kaikissa sosiaalihuollon toimissa, jotka koskevat lasta, on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu**
- Huomioitava, miten eri toimenpiteet ja ratkaisut parhaiten turvaavat:
 - 1) tasapainoisen kehityksen ja hyvinvoinnin;
 - 2) mahdollisuuden saada ymmärtämystä sekä iän ja kehitystason mukaisen huolenpidon;
 - 3) turvallisen kasvuympäristön ja ruumiillisen sekä henkisen koskemattomuuden;
 - 4) itsenäistymisen ja kasvamisen vastuullisuuteen.

Miten sosiaalihuoltolaki edistää hyvinvointia?

- Helposti saatavilla oleva ja yhteistyössä järjestetty **ohjaus ja neuvonta (6 §)**
- **Rakenteellisen sosiaalityön (7 §)** merkitys ihmisten sosiaaliseen hyvinvointiin liittyvien asioiden huomioon ottamiseksi kuntien suunnittelussa ja päätöksenteossa
- Erityistä tukea tarvitsevien henkilöiden sekä lasten ja nuorten **hyvinvoinnin seuraaminen ja edistäminen (8-9 §)**
- Asiakkaiden tarpeiden ja toivomusten huomioon ottaminen toimintaa ja palveluja kehitettäessä

8 § Erityistä tukea tarvitsevien hyvinvoinnin edistäminen

- Kunnallisten viranomaisten on yhteistyössä seurattava ja edistettävä erityistä tukea tarvitsevien henkilöiden hyvinvointia sekä poistettava epäkohtia ja ehkäistävä niiden syntymistä.
- Erityisestä tuesta vastaavien viranomaisten on välitettävä tietoa asiakkaiden kohtaamista sosiaalisista ongelmista sekä annettava asiantuntija-apua muille viranomaisille samoin kuin kunnan asukkaille ja kunnassa toimiville yhteisöille.
- **Palveluja annettaessa ja niitä kehitettäessä on kiinnitettävä erityistä huomiota erityistä tukea tarvitsevien henkilöiden tarpeisiin ja toivomuksiin.**

(7 §) Rakenteellinen sosiaalityö sosiaalihuollossa:

1. Asiakastyöhön perustuvan **tiedon tuottamista** asiakkaiden tarpeista ja niiden yhteiskunnallisesta yhteyksistä ja tarpeisiin vastaavien sosiaalipalvelujen ja muun sosiaalihuollon vaikutuksista
2. **Tavoitteelliset toimet ja toimenpide-ehdotukset** sosiaalisten ongelmien ehkäisemiseksi ja korjaamiseksi sekä kunnan asukkaiden asuin- ja toimintaympäristöjen kehittämiseksi
3. **Sosiaalityön asiantuntijuus osaksi muiden toimialojen suunnittelua sekä yhteistyö** yksityisten palveluntuottajien ja järjestöjen kanssa paikallista sosiaalityötä ja muuta palvelu- ja tukivalikoimaa kehittäen

Asiakkaana sosiaalihuollossa

(30 §) Keskeiset periaatteet

- Asiakkaalla on oikeus saada sosiaalihuollon toteuttajalta laadultaan hyvää sosiaalihuoltoa ja hyvää kohtelua ilman syrjintää. Asiakasta on kohdeltava siten, että hänen vakaumustaan ja yksityisyyttään kunnioitetaan eikä hänen ihmisarvoaan loukata.
- Sosiaalihuoltoa koskevia päätöksiä ja ratkaisuja tehtäessä ja sosiaalihuoltoa toteutettaessa on ensisijaisesti otettava huomioon asiakkaan etu siten kuin 4 ja 5 § :ssä säädetään

(30 §) Keskeiset periaatteet jatkuu...

- Sosiaalihuoltoa on lähtökohtaisesti toteutettava siten, että avio- ja avopuolisoilla sekä muilla perheenjäsenillä on mahdollisuus asua yhdessä.
- Asiakkaiden käytössä olevien sosiaalipalvelujen toimitilojen on tuettava asiakkaiden sosiaalista vuorovaikutusta. Toimitilojen suunnittelussa ja käytössä on huomioitava asiakkaiden yksilölliset tarpeet ja edellytykset, esteettömyys ja yksityisyyden suoja.

Tehokas asiakasprosessi sosiaalihuollossa

- Nopeuttaa asiakkaan ohjautumista tarvittaviin palveluihin ja lyhentää asiakkuuksien kestoja
- Asiakasprosessia koskevia säännöksiä ovat
 - ohjaus ja neuvonta
 - palveluntarpeesta ilmoittaminen
 - palveluntarpeen arviointi: tilapäinen, määräaikainen tai pitkäaikainen tuentarve
 - omatyöntekijä
 - monialainen yhteistyö
 - asiakassuunnitelma
 - läheisverkoston kartoittaminen
 - ilmoitus muulle viranomaiselle asiakkaan tuen tarpeesta

Ohjaus ja neuvonta keskeiseen rooliin (6 §)

- Kunnan asukkaiden saatavissa on oltava sosiaalihuollon ohjausta ja neuvontaa
- Neuvontaa ja ohjausta järjestetään tarvittaessa yhteistyössä terveydenhuollon kanssa
- Kotikäynnit voivat olla osa ohjausta ja neuvontaa ja niiden kautta voidaan kertoa kunnassa olevista palveluista

Tiedot siitä, minkälaisia palveluja on mahdollista saada ja miten hakea, on julkaistava helposti saavutettavalla ja ymmärrettävällä tavalla. Palveluja järjestetään muiden peruspalvelujen yhteydessä. (33 §)

Yhteydenotto tuen tarpeen arvioimiseksi (35 §)

- Jos sosiaalihuollon tarve on ilmeinen, henkilö on ohjattava hakemaan palveluja tai otettava yhteys kunnalliseen sosiaalihuoltoon. Yhteydenottoon tarvitaan suostumus.
- Jos suostumusta ei saada, yhteys sosiaalihuoltoon on kuitenkin otettava viipymättä, kun
 - henkilö on kykenemätön vastaamaan omasta terveydestään ja turvallisuudestaan, tai
 - kyse on lapsen edusta
- **Ohjaus- ja yhteydenottovelvollisuus:** terveydenhuollon ammattihenkilöt, sosiaalikuraattorit, sosiaalitoimen, opetustoimen, liikuntatoimen, lasten päivähoidon, pelastuslaitoksen, Hätäkeskuslaitoksen, poliisin, Kelan, työ- ja elinkeinoviranomaisen, Tullin, ulosottoviranomaisen ja Rikosseuraamuslaitoksen palveluksessa olevat.

Palvelutarpeen arvio asiakkuuden alussa (36 §)

- Palvelutarpeen arvio on aloitettava viimeistään 7. arkipäivänä yhteydenotosta, jos henkilö
 - on yli 75 -vuotias
 - saa vammaisetuksista annetun lain mukaista ylintä hoitotukea
 - erityistä tukea tarvitsevan lapsen palvelutarpeen arvio on aloitettava 7. arkipäivänä vireille tulosta ja valmistuttava 3 kuukaudessa
- Muussa tapauksessa arviointi on aloitettava **viipymättä** ja saatettava loppuun ilman aiheetonta viivytystä
- Kiireellisen avun tarve on selvitettävä välittömästi, kun tieto avuntarpeesta tulee
- Tehdään elämäntilanteen edellyttämässä laajuudessa yhteistyössä asiakkaan ja tarvittaessa hänen omaistensa, läheistensä ja muiden toimijoiden kanssa

Palvelutarpeen arvioinnin sisältö (36 § , 37 § ja 41 §):

- Palvelutarpeen arvio tehdään kirjallisesti ja sen tulee sisältää
 - yhteenveto asiakkaan tilanteesta ja sosiaalipalvelujen ja tuen tarpeesta (tilapäinen, toistuva vai pitkäaikainen)
 - sosiaalihuollon ammattihenkilön johtopäätökset asiakkuuden edellytyksistä
 - asiakkaan mielipide ja näkemys palvelutarpeestaan sekä
 - asiakkaan ja työntekijän arvio omatyöntekijän tarpeesta
- Arviointia tehdessä asiakkaalle on selvitettävä hänen yleis- ja erityislainsäädäntöön perustuvat oikeutensa ja velvollisuutensa ja erilaiset vaihtoehdot palvelujen toteuttamiseksi ja niiden vaikutukset
- **Palvelutarpeen arvioinnissa on käytettävä riittävästi asiantuntemusta ja osaamista → laki velvoittaa osallistumaan työntekijän pyynnöstä**

Kuka tekee palvelutarpeen arvion?

- Palvelutarpeen arvioinnin tekemisestä vastaavalla henkilöllä on oltava palvelutarpeen arvioimisen kannalta tarkoituksenmukainen sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annetussa laissa tarkoitettu kelpoisuus, ellei muualla laissa toisin säädetä.
- Erityistä tukea tarvitsevien lasten ja muiden erityistä tukea tarvitsevien henkilöiden palvelutarpeen arvioinnin tekemisestä vastaavalla viranhaltijalla on oltava kelpoisuuslain 3 § :n mukainen sosiaalityöntekijän kelpoisuus.

SHL:n mukainen erityinen tuki

- Säännöksillä, jotka koskevat erityistä tukea tarvitsevia asiakkaita on **tarkoitus turvata se, että kaikkein vaikeimmassa asemassa olevat henkilöt saavat tarvitsemansa avun ja tuen.**
- Sosiaalihuoltolain mukaan erityistä tukea tarvitsevat henkilöt on otettava huomioon mm. annettaessa ohjausta ja neuvontaa, hyvinvoinnin seuraamisessa ja edistämisessä sekä palvelutarpeen arviointia tehtäessä ja omatyöntekijää valittaessa.
- Laki sisältää myös erityisen säännöksen hoidon ja huolenpidon turvaavista päätöksistä. Myös osa palveluista on suunnattu erityisen tuen tarpeessa oleville asiakkaille.

Erityistä tukea tarvitsevat asiakkaat (3 §)

- Erityistä tukea tarvitsevilla henkilöllä sosiaalihuoltolaissa tarkoitetaan henkilöä, jolla on **erityisiä vaikeuksia hakea ja saada** tarvitsemiaan sosiaali- ja terveyspalveluja.
- Syynä voi olla kognitiivinen tai psyykkinen vamma tai sairaus, päihteiden ongelmakäyttö, usean yhtäaikaisen tuen tarve tai muu vastaava syy. Muu vastaava syy voi olla esimerkiksi puutteellinen kielitaito yhdistettynä traumaattisiin kokemuksiin.
- Korkeaan ikään liittyvä tuen tarve ei yksinään ole peruste sosiaalihuoltolain mukaisen erityisen tuen saamiseen. Ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta säädetään vanhuspäalvelulaissa.

Nimetty omatyöntekijä asiakkaan tukena (42 §)

- Toimii asiakkaan yhteyshenkilönä ja tukee asiakasta tämän henkilökohtaisten tavoitteiden saavuttamisessa ja voimavarojen vahvistamisessa
- Nimetään heti asiakkuuden alussa viimeistään palvelutarpeen arvioinnin yhteydessä
- Pysyy koko sosiaalihuollon asiakkuuden ajan
- Omatyöntekijällä on asiakkaan palvelujen kannalta tarkoituksenmukainen sosiaalihuollon ammatillinen kelpoisuus
- Jos asiakkaalla on jo vastuutyöntekijä (erityislainsäädännön perusteella) tai omatyöntekijää ei muuten tarvita, erillistä työntekijää ei tarvitse nimetä

Erityistä tukea tarvitsevan henkilön omatyöntekijä

- Erityistä tukea tarvitsevan lapsen tai muun erityistä tukea tarvitsevan asiakkaan omatyöntekijän tai omatyöntekijän kanssa asiakastyötä tekevän työntekijän on oltava sosiaalityöntekijä.
- Asiakastyötä tekevä sosiaalityöntekijä voi olla esimerkiksi omatyöntekijän asiakastyötä tekevä esimies, työpari tai saman tiimin jäsen.

Omatyöntekijän tehtävät

- Omatyöntekijän rooli vaihtelee asiakkaan tarpeiden mukaisesti.
- Vähän palveluja tarvitsevalle asiakkaalle voi riittää tieto siitä, kehen kunnan työntekijään hän voi tarvittaessa olla yhteydessä.
- Useita palveluja tarvitseva nuori voi puolestaan tarvita omatyöntekijää, joka aktiivisesti seuraa tavoitteiden toteutumista ja tarvittaessa saattaa nuoren palveluihin.

Palvelujen järjestäminen palvelutarpeen arvioinnin mukaisesti (38 §)

- Kun tuen tarve on jatkuvaa tai toistuvaa, palveluja on järjestettävä siten, että tavoitteena on asiakkaan itsenäinen selviytyminen ja tuen tarpeen päättymisen asiakkaan kanssa tavoitteeksi asetetun määräajan jälkeen.
- Henkilöille, joiden tuen tarve on pysyvä tai pitkäaikainen, tuki on pyrittävä järjestämään siten, että turvataan palvelujen jatkuvuus, ellei palvelujen muuttaminen ole asiakkaan edun mukaista.

Ilmoitus muulle viranomaiselle asiakkaan tuen tarpeesta (40 §)

- Jos asiakkaan tarpeisiin ei voida vastata vain sosiaalihuollon toimin, asiakkaan palvelutarpeen arvioinnista vastaavan sosiaalihuollon ammattihenkilön, omatyöntekijän tai muun asiakkaan palveluista vastaavan työntekijän on asiakkaan suostumuksella otettava yhteyttä siihen viranomaiseen, jonka vastuulle tarvittavien toimien järjestäminen ensisijaisesti kuuluu.
- Ilmoituksen vastaanottaneen viranomaisen tulee asiakkaan suostumuksella ilmoittaa siihen yhteyttä ottaneelle viranomaiselle ilman aiheetonta viivytystä, mihin toimiin se on ilmoituksen johdosta ryhtynyt.

Monialainen yhteistyö (41 §)

- Jos henkilön tarpeiden arviointi ja niihin vastaaminen edellyttävät sosiaalitoimen tai muiden viranomaisten palveluja tai tukitoimia, on näiden tahojen osallistuttava toimenpiteestä vastaavan työntekijän pyynnöstä henkilön palvelutarpeen arvioinnin tekemiseen ja asiakassuunnitelman laatimiseen.
- Työntekijä on tarpeen mukaan yhteydessä eri asiantuntijoihin ja henkilön omaisiin ja läheisiin
- **Toiminta asiakkaan suostumuksella**, ilman suostumusta toimiminen on poikkeus ja edellyttää laissa säädettyjä perusteita

Salassa pidettävien tietojen antaminen asiakkaan hoidon ja huolenpidon turvaamiseksi (Sosiaalihuollon asiakaslaki 17 §)

- Jos asiakkaan suostumusta ei voida saada tai asiakas tai hänen laillinen edustajansa nimenomaan kieltää tietojen antamisen, saa antaa välttämättömiä tietoja asiakkaan hoidon, huollon tai koulutuksen tarpeen selvittämiseksi tai niiden järjestämiseksi ja toteuttamiseksi **JOS:**
- **1) hoidon ja huollon tarve ilmeinen terveyden, kehityksen, tai turvallisuuden vaarantumisen vuoksi, eikä asiaa muutoin voida selvittää tai hoidon ja huollon toimenpiteitä toteuttaa**

Sosiaalihuollon asiakaslain 17 § jatkuu

- 2) tieto on tarpeen lapsen edun vuoksi
- 3) tieto on tarpeen asiakkaan välttämättömien etujen ja oikeuksien turvaamiseksi eikä asiakkaalla itsellään ole edellytyksiä arvioida asian merkitystä
- Tietoja saa antaa toiselle sosiaalihuollon viranomaiselle tai sen toimeksiannosta sosiaalihuoltoa suorittavalle
- Yksityiselle sos. tai terv.huollon taholle tietoja vain sen verran kuin välttämätöntä välittömän hoidon tai huollon toteuttamiseksi tai jos muu rinnastettava syy.

Asiakassuunnitelmaan tavoitteet ja keinot (39 §)

- Palvelutarvearviota täydennetään **asiakassuunnitelmalla**, ellei se ole ilmeisen tarpeetonta. Palvelutarpeen arviointi toimii asiakassuunnitelman pohjana.
- Pääsääntöisesti asiakassuunnitelman laatii asiakkaan omatyöntekijä.
- Asiakassuunnitelmassa on mm.
 - arvio asiakkaan terveyden ja kehityksen kannalta välttämättömistä palveluista
 - tavoitteet ja asiakkaan vahvuudet
 - arvio asiakkuuden kestosta
 - tiedot ja vastuunjako eri alojen yhteistyötahojen kesken
 - tieto siitä, kuinka usein asiakas tapaa omaa työntekijää
 - suunnitelman toteutumisen seuranta ja arviointia koskevat tiedot

Läheisverkoston kartoittaminen (43 §)

- Palvelutarpeen arvioinnin yhteydessä voidaan selvittää, miten asiakkaalle läheiset henkilöt osallistuvat asiakkaan tukemiseen.
- Omaisiin ollaan yhteydessä pääsääntöisesti vain asiakkaan suostumuksella, eikä laissa velvoiteta omaisia auttamaan.
- Omaisia kuullaan ilman asiakkaan suostumusta vain jos
 1. tietoa tarvitaan lapsen edun vuoksi tai
 2. tieto on välttämätön palvelutarpeen selvittämiseksi silloin, kun asiakas ei kykene vastaamaan omasta huolenpidostaan, terveydestään tai turvallisuudestaan

Sosiaalihuoltoa koskeva päätöksenteko ja toimeenpano (45 §)

- Asiakkaalla on oikeus saada kirjallinen päätös sosiaalipalvelujen järjestämisestä.
- Kiireellisiä toimenpiteitä koskeva asia on käsiteltävä ja päätös tehtävä käytettävissä olevien tietojen perusteella viipymättä siten, ettei asiakkaan oikeus välttämättömään huolenpitoon ja toimeentuloon vaarannu.
- Muissa kuin kiireellisissä asioissa päätös on tehtävä ilman aiheetonta viivytystä sen jälkeen kun asia on tullut vireille.

Sosiaalihuoltoa koskeva päätöksenteko ja toimeenpano (45 §)

- Päätös on toimeenpantava kiireellisissä tapauksissa viipymättä ja muissa kuin kiireellisissä tapauksissa ilman aiheetonta viivytystä.
- Päätös on kuitenkin toimeenpantava viimeistään 3 kuukaudessa asian vireille tulosta.
- Aika voi olla tätä pidempi, jos asian selvittäminen erityisestä syystä vaatii pidempää käsittelyaikaa tai toimeenpanon viivästymiselle on muu asiakkaan tarpeeseen liittyvä erityinen peruste.

Muita muutoksia

Säännöksiä palvelujen laadun varmistamiseen

- Sosiaalihuollon toimintayksikön on laadittava **omavalvontasuunnitelma** sosiaalihuollon laadun, turvallisuuden ja asianmukaisuuden turvaamiseksi (47 §)
- Suunnitelma on pidettävä julkisesti esillä ja sen toteutumista on seurattava
- Suunnitelmaa on kehitettävä säännöllisesti yhdessä henkilöstön ja asiakkaiden kanssa
- **Henkilökunnalle ilmoitusvelvollisuus**, mikäli sosiaalipalveluissa on sosiaalihuollon toteuttamista estäviä epäkohtia (48 §) (Muutos voimaan 1.1.2016)

Asiakkaan oikeusturva paranee

- Asiakas saa vaatia oikaisua sosiaalihuollon palveluista tehtävään päätökseen 30 päivän ajan entisen 14 päivän sijasta
- Asiakas saa valittaa sosiaalihuoltoa koskevista palveluista Korkeimpaan hallinto-oikeuteen valitusluvan kautta (aikaisemmin valituskielto)
- Sosiaalityöntekijä tekee päätöksen niistä sosiaalipalveluista, joilla turvataan erityistä tukea tarvitsevan lapsen tai muun asiakkaan välttämätön huolenpito, toimeentulo sekä terveys ja kehitys (Muutos voimaan 1.1.2016)

Tuen tarpeen
perusteella
järjestettävät

SOSIAALIPALVELUT

Tuen tarpeet sosiaalipalvelujen taustalla

Sosiaalipalveluja järjestetään tuen tarpeen pohjalta

• Jokapäiväisen elämän tuki	• Asumisen tuki
• Taloudellisen tuen tarve	• Äkillinen kriisitilanne
• Lähisuhde- ja perheväkivallasta sekä kaltoinkohtelusta aiheutuva tuen tarve	• Sosiaalisen syrjäytymisen torjuminen ja osallisuuden lisääminen
• Lapsen tasapainoisen kehityksen ja hyvinvoinnin turvaaminen	• Päihteiden ongelmakäytöstä, mielenterveysongelmasta tai muusta vammasta, sairaudesta tai ikääntymisestä aiheutuva tuen tarve
• Muuhun toimintakykyyn liittyvä tuen tarve	• Tuen tarpeessa olevien henkilöiden omaisten ja läheisten tukeminen

Välttämättömän huolenpidon ja toimeentulon turvaaminen (12 §)

- Jokaisella kunnassa oleskelevalla henkilöllä on oikeus saada kiireellisessä tapauksessa yksilölliseen tarpeeseensa perustuvat sosiaalipalvelut siten, ettei hänen oikeutensa välttämättömään huolenpitoon ja toimeentuloon vaarannu.
- Muussa kuin kiireellisessä tapauksessa henkilöllä on oikeus saada riittävät sosiaalihuollon palvelut kotikuntalaissa (201/1994) tarkoitetulta kotikunnaltaan tai siltä kuntayhtymältä, johon kotikunta kuuluu, ellei muualla laissa toisin säädetä.

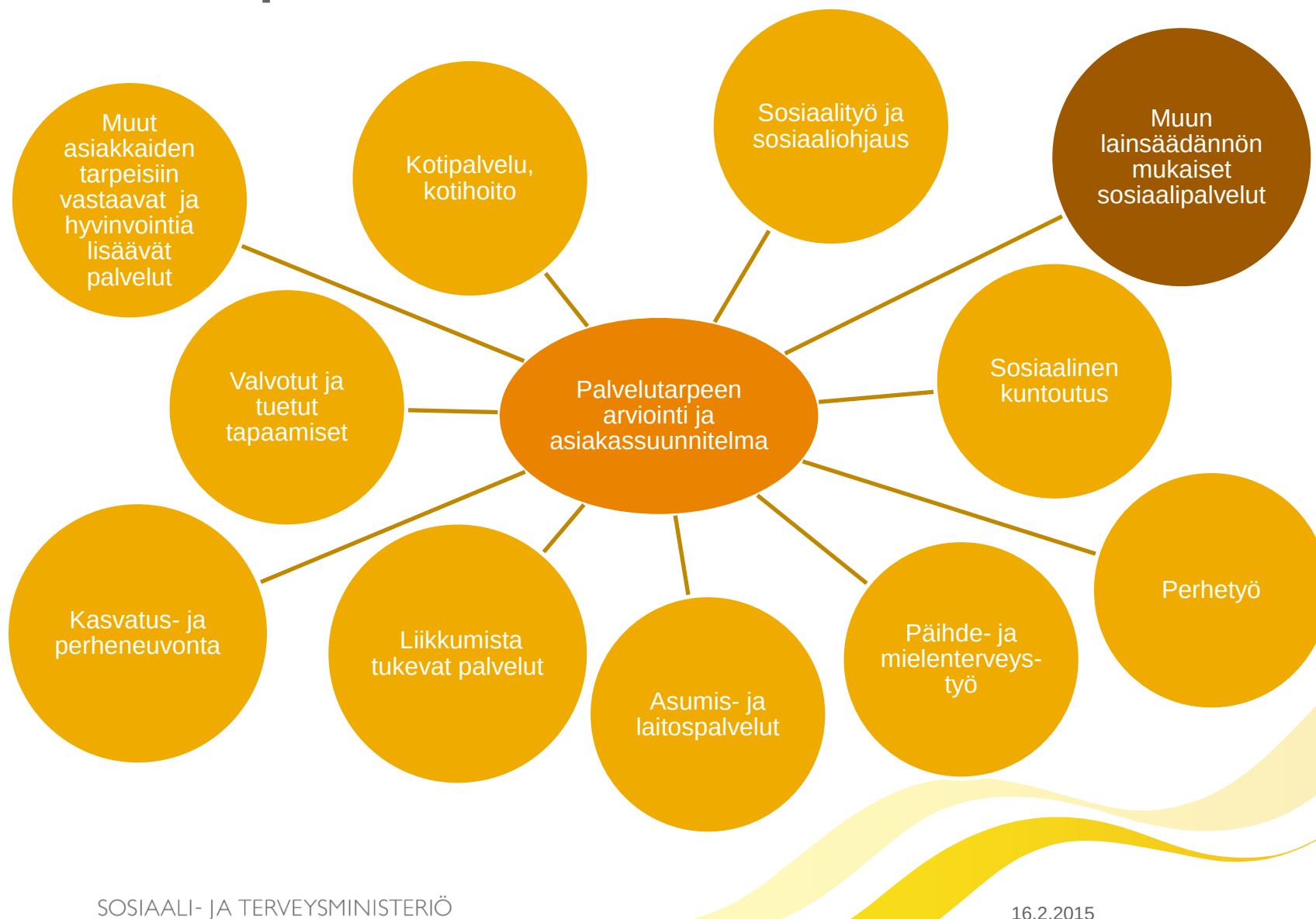
Tuen tarpeisiin vastaavat sosiaalipalvelut (14 §)

- Kunnallisina sosiaalipalveluina on järjestettävä sen sisältöisenä ja siinä laajuudessa kuin tässä tai muussa laissa säädetään:
 - 1) sosiaalityötä;
 - 2) sosiaaliohjausta;
 - 3) sosiaalista kuntoutusta;
 - 4) perhetyötä;
 - 5) kotipalvelua;
 - 6) kotihoitoa;
 - 7) asumispalveluja

Tuen tarpeisiin vastaavat sosiaalipalvelut (14 §) jatkuu..

- 8) laitospalveluja,
- 9) liikkumista tukevia palveluja
- 10) päihdetyötä
- 11) mielenterveystyötä
- 12) kasvatus- ja perheneuvontaa
- 13) lapsen ja vanhemman välisen tapaamisen valvontaa
- 14) muita 11 § :n mukaisiin tarpeisiin vastaavia hyvinvoinnille välttämättömiä palveluja
- **Lisäksi sosiaalipalveluista säädetään lukuisissa erityislaeissa**

Sosiaalipalvelut

15 § Sosiaalityö

- Sosiaalityöllä tarkoitetaan asiakas- ja asiantuntijatyötä, jossa rakennetaan yksilön, perheen tai yhteisön tarpeita vastaava sosiaalisen tuen ja palvelujen kokonaisuus, sovitetaan se yhteen muiden toimijoiden tarjoaman tuen kanssa sekä ohjataan ja seurataan sen toteutumista ja vaikuttavuutta.
- Sosiaalityö on luonteeltaan **muutosta tukevaa työtä**, jonka tavoitteena on yhdessä yksilöiden, perheiden ja yhteisöjen kanssa lieventää elämäntilanteen vaikeuksia, vahvistaa yksilöiden ja perheiden omia toimintaedellytyksiä ja osallisuutta sekä edistää yhteisöjen sosiaalista eheyttä.

16 § Sosiaaliohjaus

- Sosiaaliohjauksella tarkoitetaan yksilöiden, perheiden ja yhteisöjen neuvontaa, ohjausta ja tukea palvelujen käytössä sekä yhteistyötä eri tukimuotojen yhteensovittamisessa.
- Tavoitteena on yksilöiden ja perheiden hyvinvoinnin ja osallisuuden edistäminen vahvistamalla elämänhallintaa ja toimintakykyä.

19 § Kotipalvelu

- Kotipalvelulla tarkoitetaan asumiseen, hoitoon ja huolenpitoon, toimintakyvyn ylläpitoon, lasten hoitoon ja kasvatukseen, asiointiin sekä muihin jokapäiväiseen elämään kuuluvien tehtävien ja toimintojen suorittamista tai niissä avustamista.
- Kotipalvelua annetaan sairauden, synnytyksen, vamman tai muun vastaavanlaisen toimintakykyä alentavan syyn tai **erityisen** perhe- tai **elämäntilanteen** perusteella niille henkilöille, jotka tarvitsevat apua selviytyäkseen 1 momentissa tarkoitetuista tehtävistä ja toiminnoista.

20 § Kotihoito

- Kotihoidolla tarkoitetaan kotipalvelun ja terveydenhuoltolain 25 § :ään sisältyvien kotisairaanhoidon tehtävien muodostamaa kokonaisuutta.

21 § Apua ja tukea asunnon tai asumisen järjestämiseen

- Tarkoitettu erityisestä syystä apua tai tukea tarvitseville
- Kotiin annettavat palvelut ovat ensisijaisia muuttamista edellyttäviin palveluihin nähden
- Asumispalvelujen luokittelut:
 - **Tilapäisasuminen** lyhytaikaiseen, kiireelliseen avun tarpeeseen
 - **Tuettu asuminen** itsenäisen asumisen tueksi tai siirtymävaiheen mahdollistamiseen
 - **Palveluasuminen** yhdistää soveltuvan (palvelu-) asunnon ja tuen
 - **Tehostettu palveluasuminen** ympärivuorokautista tukea ja apua tarvitseville

21 § Asumispalvelut jatkuu

- **Palveluasumisella** tarkoitetaan palveluasunnossa järjestettävää asumista ja palveluja. Palveluihin sisältyvät asiakkaan tarpeen mukainen hoito ja huolenpito, toimintakykyä ylläpitävä ja edistävä toiminta, ateria-, vaatehuolto-, peseytymis- ja siivouspalvelut sekä osallisuutta ja sosiaalista kanssakäymistä edistävät palvelut.
- **Tehostetussa palveluasumisessa** palveluja järjestetään asiakkaan tarpeen mukaisesti ympärivuorokautisesti.

Asumispalvelut jatkuu

- Asumispalveluja toteutettaessa on huolehdittava siitä, että henkilön yksityisyyttä ja oikeutta osallistumiseen kunnioitetaan ja hän saa tarpeenmukaiset kuntoutus- ja terveydenhuollon palvelut.

22 § Laitospalvelut

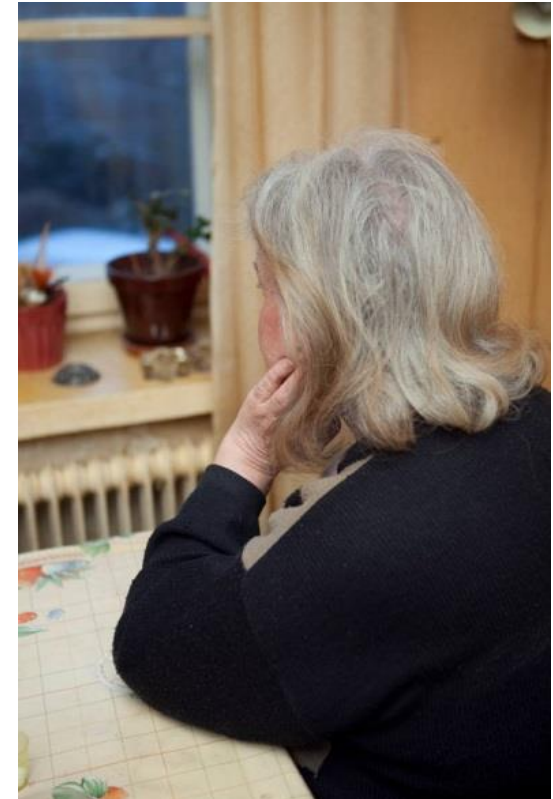
- Sosiaalihuollon laitospalveluilla tarkoitetaan hoidon ja kuntouttavan toiminnan järjestämistä jatkuvaa hoitoa antavassa sosiaalihuollon toimintayksikössä. Laitospalveluja voidaan järjestää lyhytaikaisesti tai jatkuvasti, päivisin, öisin tai ympärivuorokautisesti.
- Pitkäaikainen hoito ja huolenpito voidaan toteuttaa laitoksessa vain, jos se on henkilön terveyden tai turvallisuuden kannalta perusteltua, taikka siihen on muu laissa erikseen säädetty peruste.

Laitospalvelut jatkuu...

- Laitospalveluja toteutettaessa henkilölle on järjestettävä hänen yksilöllisten tarpeidensa mukainen kuntoutus, hoito ja huolenpito
- Hänelle on lisäksi pyrittävä järjestämään turvallinen, kodinomainen ja virikkeitä antava elinympäristö, joka antaa mahdollisuuden yksityisyyteen ja edistää kuntoutumista, omatoimisuutta ja toimintakykyä.

23 § Liikkumista tukevat palvelut

- Henkilöille, jotka eivät kykene itsenäisesti käyttämään julkisia liikennevälineitä alentuneen toimintakyvyn, sairauden tai vamman perusteella ja tarvitsevat palvelua jokapäiväiseen elämään liittyvän syyn takia
- Määrärahasidonnainen palvelu, mutta mitään ryhmää ei voida kategorisesti sulkea ulos
- Tukea järjestetään yksilöllisen palvelutarpeeseen mm.
 - ohjauksella ja harjoittelulla
 - saattajapalveluilla
 - ryhmäkuljetuksina
 - taksin tai muun kuljetusten korvaamisella
- Ensisijaista aina julkisen joukkoliikenteen käyttö ja kutsu- ja palveluliikenne

28 § Muut sosiaalipalvelut

- Lomanviettopalveluja ja tukea lomanvieton järjestämiseen annetaan perhetilanteen, pitkäaikaisen sairauden, vamman tai muun vastaavanlaisen syyn perusteella.
- Erityistä tukea tarvitsevalle lapselle tai hänen perheelleen voidaan järjestää vertaisryhmätoimintaa sekä tukihenkilö- tai perhe lapsen terveyden tai kehityksen turvaamiseksi.
- **Kaikkien asiakkaiden hyvinvointia voidaan edistää myös muilla kuin 3 luvussa mainituilla sosiaalipalveluilla.**

18 § Perhetyö

- Perhetyöllä tarkoitetaan hyvinvoinnin tukemista sosiaaliohjauksella ja muulla tarvittavalla avulla tilanteissa, joissa asiakas ja hänen perheensä tai asiakkaan hoidosta vastaava henkilö, tarvitsevat tukea ja ohjausta omien voimavarojen vahvistamiseksi ja keskinäisen vuorovaikutuksen parantamiseksi.

29 § Sosiaalipäivystys

- **Sosiaalipäivystys on järjestettävä ympärivuorokautisesti** kiireellisen ja välttämättömän avun turvaamiseksi.
- Kiireellisinä sosiaalipalveluina on pystyttävä järjestämään myös mm. kiireellistä majoittamista, taloudellista tukea ja muita välttämättömiä palveluja tarpeen mukaan.
- Palvelut voitava toteuttaa siten kuin laissa säädetään. Palveluun voitava saada yhteys ympäri vuorokauden.
- Sosiaalipäivystystä toteutettaessa on toimittava yhteistyössä terveydenhuollon päivystyksen, pelastustoimen, poliisin, hätäkeskuksen ja tarpeen mukaan muiden toimijoiden kanssa.

Sosiaalihuoltolaki parantaa valmiutta

- Kiireellisten palvelujen aikaisempaa täsmällisempi määrittely edistää toimivan kokonaisuuden syntymistä muun sosiaali- ja terveydenhuollon ja poliisin ja hätäkeskuksen kanssa
- Sosiaalipäivystystyö on kriisitilanteissa työskentelyä, jolloin henkilöstöllä on oltava perusammattitaidon lisäksi riittävä kriisityön osaaminen
- Päivystystyössä edellytetään kykyä tilanteen kokonaisvaltaiseen ja ripeään analysointiin. Tarvittavat jatkopalvelut on arvioitava ja järjestettävä saumattomasti yhteistyössä kunnan muiden toimijoiden kanssa.

Tuki lapsiperheille laajenee

- Lapsiperheiden tuessa panostetaan varhaiseen puuttumiseen ja ennaltaehkäisyyn
- Oikeus saada kotipalvelua lain edellytysten täytyessä
- Perhetyötä, tukihenkilöitä ja -perheitä sekä vertaisryhmiä on mahdollista saada jatkossa **myös yleisinä perhepalveluina ilman lastensuojelun asiakkuutta** palvelutarvearvion perusteella.
- Oikeus palvelujen saamiseen on yhtä vahva kuin nykyisessä lastensuojelulaissa
- **Lapsen ja vanhemman välisten tapaamisten valvonta** uutena tehtävänä kunnalle

Nuorisopalvelutakuu, päihde- ja mielenterveyspalvelut

Päihdetyö (24 §) kunnallisena sosiaalipalveluna

- Päihdetyöllä tuetaan päihteettömyyttä, vähennetään riskitekijöitä ja vahvistetaan voimavaroja ja hyvinvointia tukevia elementtejä
- **Raskaina oleville oikeus saada välittömästi riittävät päihteettömyyttä tukevat sosiaalipalvelut**
- Päihdetyön muodot:
 - ohjaus ja neuvonta
 - päihdehuoltolain mukaiset sosiaalihuollon erityispalvelut
 - muut päihteettömyyttä tukevat tai ongelmakäytön haittoja vähentävät sosiaalipalvelut
- Päihdehuollon palvelut on suunnattu päihteiden ongelmakäyttäjille, heidän omaisilleen ja muille läheisille

Mielenterveystyö (25 §) sosiaalihuollossa

- Tavoitteena vahvistaa mielenterveyttä suojaavia tekijöitä ja poistaa ja vähentää vaarantavia tekijöitä
- Mielenterveystyön muotoja:
 - ohjaus ja neuvonta
 - yksilön ja perheen tarpeen mukainen psykososiaalinen tuki
 - yksilön ja yhteisön psykososiaalisen tuen yhteensovittaminen äkillisissä, järkyttävissä kriisitilanteissa
 - muut yksilön mielenterveyttä tukevat sosiaalipalvelut
- Sekä kunnan sosiaalihuollon päihde- että mielenterveystyö on suunniteltava ja toteutettava siten, että se muodostaa toimivan kokonaisuuden kunnan muiden mielenterveys- ja päihdepalvelujen kanssa.

Sosiaali- ja terveydenhuollon yhteiset palvelut

- Terveystenhuoltolain mukaista hoitotakuuta koskevia säännöksiä on sovellettava terveydenhuollossa, vaikka terveydenhuoltoa toteutettaisiin sosiaalihuollon yksikössä tai sosiaali- ja terveydenhuollon yhteisissä palveluissa. Tätä koskeva selventävä säännös tulee sekä sosiaalihuoltolakiin että terveydenhuoltolakiin. Säännökset koskevat esimerkiksi päihdetyötä.
- **Kaikissa tilanteissa on sovellettava niitä säännöksiä, jotka parhaiten turvaavat tuen tarpeita vastaavat palvelut tai lääketieteellisen tarpeen mukaisen hoidon.**

Jatkuu...

- Päihdehuollossa on siis noudatettava hoitotakuuta tai vastaavasti järjestettävä tuen tarpeita vastaavat sosiaalihuollon palvelut silloin kun ne parhaiten soveltuvat asiakkaan auttamiseen.
- Lääkärin, psykologin ja sairaanhoitajan vastaanotolle on päästävä hoitotakuun säättämissä rajoissa riippumatta siitä, onko toiminta järjestetty sosiaali- vai terveydenhuollon yksikössä.

Asiakkaan hoidossa olevat henkilöt (44 §)

- Asiakkaan hoidossa olevan lapsen tai muun henkilön hoidon ja tuen tarve on selvitettävä
 - kun asiakkaalle annetaan avo- tai laitoshuollon palveluita ja hänen kykynsä huolehtia on heikentynyt (koskee erityisesti päihdehuollon ja mielenterveyden palveluita)
 - kun hoidosta vastaava henkilö aloittaa tutkintavankeuden tai vankeusrangaistuksen
- Riittävä hoidon ja tuen tarve varmistetaan tarvittaessa tapaamalla hoidettavaa tai lasta
- Jos tuen tarve on ilmeinen, ohjataan hakemaan sosiaalipalveluja tai ilmoitetaan asiaa hoitavalle viranomaiselle
- Toimiminen ilman asiakkaan suostumusta:
 1. lapsen etu
 2. asiakas ei kykene vastaamaan omasta huolenpidostaan, terveydestään tai turvallisuudestaan

Sosiaalinen kuntoutus (17 §)

- Sosiaalinen kuntoutus tarkoittaa yksilöllisen ja toiminnallisen tuen yhdistävää palvelua sosiaalisen toimintakyvyn vahvistamiseksi, syrjäytymisen torjumiseksi ja osallisuuden edistämiseksi
- Sosiaaliseen kuntoutukseen kuuluu:
 - sosiaalisen toimintakyvyn ja kuntoutustarpeen selvittäminen
 - kuntoutusneuvonta ja -ohjaus sekä tarvittavien palvelujen yhteensovittaminen
 - valmennus arkipäivän toiminnoista suoriutumiseen ja elämänhallintaan
 - ryhmätoiminta ja tuki vuorovaikutussuhteisiin
 - muut tarvittavat kuntoutumista edistävät toimenpiteet

Vaikuttava sosiaalinen kuntoutus edellyttää eri toimijoiden yhteistä työtä ja osaamisen yhdistämistä

Sosiaalinen kuntoutus voidaan sisällyttää..

- aktivointisuunnitelmaan (laki kuntouttavasta työtoiminnasta),
- osaksi kuntouttavaa työtoimintaa,
- työvoiman palvelukeskuksessa tehtävään monialaiseen työllistymissuunnitelmaan (laki työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta),
- palvelutarvearvioon tai suunnitelmaan, joka laaditaan toimeentulotuen hakemisen yhteydessä

Nuorisopalvelutakuu

- Nuorisotakuuta tehostetaan vahvistamalla nuorten sosiaalityötä ja sosiaalista kuntoutusta
- **Nuorisopalvelutakuu =
moniammatillinen palvelutarpeen arviointi
+ omatyöntekijä
+ kohdennettu sosiaalinen kuntoutus
+ muut tarvittavat palvelut yhteistyössä
muiden toimijoiden kanssa**
- Tavoitteena on varmistaa, että kaikkein vaikeimmassa asemassa olevat nuoret hyötyvät nuorisotakuusta; eivät putoa projektien väliin eivätkä jää ilman tarvittavaa tukea

SHL ja rajapinnat muuhun lainsäädäntöön

Vanhaan sosiaalihuoltolakiin jää edelleen voimaan...

- §27 d vammaisten henkilöiden työllistymistä tukevaa toimintaa ja
- §27 e vammaisten henkilöiden työtoimintaa koskevat pykälät, koska palveluihin liittyvän lainsäädännön työstäminen on meneillään.
- Sosiaalihuollon työelämäosallisuutta tukevan lainsäädännön ja palvelujärjestelmän uudistamistarpeita arvioiva työryhmä (ns. TEOS -ryhmä) jätti loppuraporttinsa ministeri Huoviselle 23.10.2014.

TEOS-työryhmä

- Esittää uutta erityislakia, joka korvaisi
 - lain kuntouttavasta työtoiminnasta
 - sosiaalihuoltolain mukaisen vammaisten työllistymistä tukevan toiminnan ja työtoiminnan (SHL 27 d ja e),
 - kehitysvammaisten työtoiminnan ja työhönvalmennuksen (laki kehitysvammaisten erityishuollosta) sekä
 - osittain vaikeavammaisten päivätoiminnan (vammapalvelulaki ja laki kehitysvammaisten erityishuollosta)
- Laki sisältäisi sekä tuen työelämään menemiseen että muuhun osallisuuteen, jos työllistyminen avoimilla työmarkkinoilla ei ole mahdollista
- Lausuntokierros meneillään (päättyy 6.2.2015)
- STM:n Raportteja ja muistioita 2014:32 (STM:n verkkosivut)

Laki työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta (työvoiman palvelukeskus)

- Laki työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta velvoittaa TE -toimiston, kunnan ja Kelan yhdessä
 - arvioimaan yhteispalveluun ohjatun työttömän palvelutarpeen
 - selvittämään työttömän kanssa tämän ammatillisen osaamisen sekä työllistymiseen vaikuttavan sosiaalisen tilanteen, terveydentilan ja työ- ja toimintakyvyn
 - laatimaan kartoitusjakson aikana monialaisen työllistymissuunnitelman, jossa sovitaan työttömän palvelutarpeen mukaisista työvoima-, sosiaali-, terveys- ja kuntoutuspalveluista ja niiden toteutumisen seurannasta
- TE -toimisto, kunta tai Kela ohjaa monialaiseen yhteispalveluun ne lain asettamat kriteerit täyttävät henkilöt, joiden työllistymisen edistäminen edellyttää julkisten työvoimapalveluiden sekä sosiaali-, terveys- ja kuntoutuspalveluiden yhteensovittamista
- Laki tuli voimaan 1.1.2015, monialaisen yhteispalvelun oltava toiminnassa 1.1.2016 alkaen

1.1.2015 voimaan tulleet muutokset lakiin kuntouttavasta työtoiminnasta

- Muutoksilla halutaan korostaa seuraavia asioita:
 - aktivointisuunnitelmaan sisällytettävien palveluiden tulee vastata työttömän henkilön palvelutarvetta
 - kuntouttava työtoiminta ei ole tarkoitettu niille työttömille, jotka kykenisivät osallistumaan julkisiin työvoimapalveluihin tai työhön
 - kuntouttavan työtoiminnan tarkoitus on asiakkaan työ- ja toimintakyvyn parantaminen siten, että hän voisi osallistua julkisiin työvoimapalveluihin tai työhön
- Monialaisessa yhteispalvelussa tehtävä monialainen työllistymissuunnitelma korvaa aktivointisuunnitelman tietyissä tilanteissa
- Lisätietoja: STM:n Kuntainfo 9/2014 (STM:n verkkosivut)

Toimeentulotukiuudistus

- Perustoimeentulotuen KELA -siirto on vireillä (HE 358/2014), lain on tarkoitus tulla voimaan 1.1.2017
- Uudistus on osa hallituksen rakenneuudistusohjelmaa
- Tarkoituksena on parantaa ihmisten yhdenvertaisuutta tuen saamisessa, tehostaa toimintaa ja vähentää kuntien tehtäviä tiukassa taloustilanteessa
- Laaja-alaista harkintaa edellyttävät täydentävä ja ehkäisevä toimeentulotuki säilyvät kunnissa sosiaalitoimen tehtävinä

Toimeentulotukiuudistus jatkuu..

- Kelan etuuskäsittelyssä varmistetaan asiakkaiden ohjaus sosiaalityöhön yhteisesti sovituin perustein
- Siirrosta johtuen uudessa sosiaalihuoltolaissa on entistä paremmin huomioitu viranomaisyhteistyön toimivuus ja asiakkaiden ohjautuminen tarvittavien palvelujen piiriin.
- Asiakaslähtöisyys ja avoin toimiminen yhteistyössä asiakkaan kanssa ovat uudistuksen kulmakivi
- **Muutos mahdollistaa aikuissosiaalityön painopisteen siirtymisen kohti ehkäisevää sosiaalityötä**

Vanhuspalvelulaki ja SHL toimeenpano vuonna 2015

Vanhuspalvelut ja sosiaalihuoltolaki

- Sosiaalihuoltolakia **yleislakina** sovelletaan myös iäkkäisiin henkilöihin. Vanhuspalvelulakia sovelletaan niissä tilanteissa, joissa iäkkäällä henkilöllä on oikeus sen mukaisiin palveluihin ja ne toteuttavat asiakkaan etua paremmin kuin sosiaalihuoltolaki.
- Liikkumisen tuen (23 §) laajentaminen pelkästä kuljetuspalvelusta koskemaan laajemmin kaikkia liikkumista tukevia toimia turvaa osaltaan iäkkäiden henkilöiden suoriutumista, omatoimisuutta, osallisuutta sekä kotona asumista.

Vanhuspalvelut ja sosiaalihuoltolaki

- Iäkkäät asiakkaat tarvitsevat usein samanaikaisesti monia eri palveluita, joten heitä hyödyttävät pykälät asiakkaan tuen tarpeesta ilmoittamisesta (40 §) ja monialaisesta yhteistyöstä (41 §)
- Palvelutarpeen selvittämisen yhteydessä tehtävä läheisverkoston kartoittaminen (43 §) turvaa tarvittavan avun ja tuen myös niille läheisille henkilöille, jotka osallistuvat asiakkaan tukemiseen, mutta eivät ole virallisesti omaishoitajia.

Vanhuspalvelulain tavoitteet

- Ikääntynyt väestö (vanhuuseläkeikäiset)
 - hyvinvointia, terveyttä, toimintakykyä ja itsenäistä suoriutumista tuetaan
 - vaikuttamismahdollisuus kunnan päätöksentekoon paranee
- Iäkäs henkilö (toimintakyky heikentynyt ikään liittyvien syiden takia)
 - laadukkaiden, oikea-aikaisten, yksilöllistä tarvetta vastaavien palvelujen saanti paranee
 - mahdollisuus vaikuttaa omien palvelujen toteuttamiseen vahvistuu

Kunnan yleiset velvollisuudet ikääntyneen väestön hyvinvoinnin & osallisuuden tukemiseksi (luku 2)

Hyvinvoinnin,
terveyden &
toimintakyvyn
tukeminen

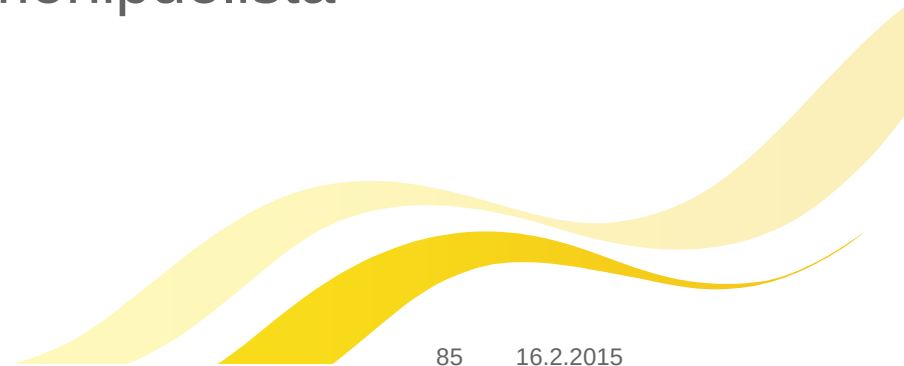
- Suunnitelma ja riittävät resurssit ikääntyneen väestön hyvinvoinnin tukemiseksi
- Hyvinvointia edistävät palvelut

Osallisuuden
turvaaminen

- Vanhusneuvostot

Kunnan suunnitelmat hyvinvoinnin tukemiseksi

- Suunniteltava valtuustokausittain toimenpiteet
 - ikääntyneen väestön hyvinvoinnin tukemiseksi sekä
 - iäkkäiden tarvitsemien palvelujen ja omaishoidon järjestämiseksi ja kehittämiseksi
- Osoitettava riittävät voimavarat suunnitelman toteuttamiseksi
- Tehtävä yhteistyötä kunnan sisällä ja muiden toimijoiden kanssa
- Hankittava riittävä määrä monipuolista asiantuntemusta

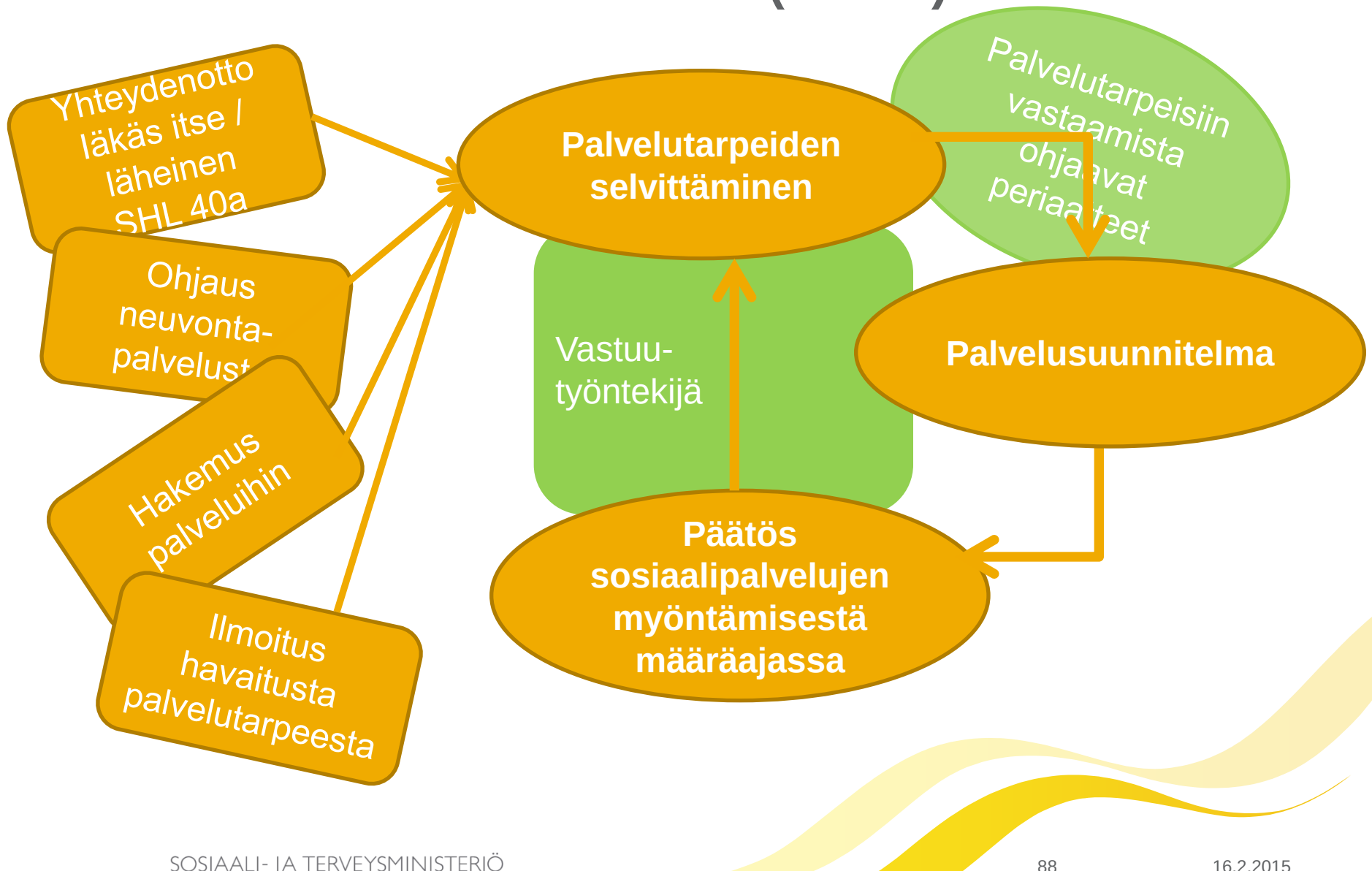
Kunnan tehtävät palvelujen järjestämisessä

- Varmistettava palvelujen saatavuus ja saavutettavuus (myös kielelliset oikeudet turvattava)
- Arvioitava vuosittain palvelujen riittävyttä ja laatua
- Tarjottava neuvontapalveluja sekä erityisesti riskiryhmiin kuuluville terveystarkastuksia, vastaanottoja, kotikäyntejä, joihin kuuluu
 - monipuolinen neuvonta ja ohjaus
 - varhainen ongelmien tunnistaminen ja tuki
- Julkaistava puolivuosisittain tiedot, missä ajassa iäkäs voi saada hakemansa palvelut

Jokaiseen kuntaan vanhusneuvosto

- Vanhusneuvosto on otettava mukaan kunnan toiminnan suunnitteluun, valmisteluun ja seurantaan ikääntynyttä väestöä koskevissa asioissa
- Vanhusneuvostoa koskeva pykälä siirtyi kuntalakiin
- Vanhusneuvoston tehtävät määrittävä pykälä vanhustalainlaissa

lökkään henkilön palveluntarpeet & niihin vastaaminen (luku 3)

Palvelutarpeiden selvittäminen

- On aloitettava viipymättä, jos
 - iäkäs henkilö tai joku hänen puolestaan sitä pyytää
 - iäkäs henkilö on tehnyt hakemuksen sosiaalipalveluista (hakemus voidaan tehdä myös suullisesti)
 - neuvontapalveluissa on ilmennyt tarve selvitykselle
 - iäkkään henkilön palvelun tarpeesta on tehty ilmoitus
 - sosiaalipalveluja saavan iäkkään henkilön olosuhteissa tapahtuu olennaisia muutoksia
- Toimintakyky (fyysinen, kognitiivinen, psyykkinen, sosiaalinen) on arvioitava luotettavilla välineillä
- Otettava huomioon ympäristön esteettömyys, asumisen turvallisuus ja lähipalvelujen saatavuus

Palvelusuunnitelma

- Tehtävä ilman aiheetonta viivytystä, kun iäkkään henkilön toimintakyky on arvioitu.
- Määritellään palvelukokonaisuus joka tarvitaan
 - toimintakyvyn tukemiseksi
 - hyvän hoidon turvaamiseksi
- Iäkkään henkilön kanssa on neuvoteltava vaihtoehtoista ja hänen näkemyksensä on kirjattava suunnitelmaan

Vastuutyöntekijä

- 1.1.2015 alkaen sovellettava
- Nimettävä, jos iäkäs henkilö tarvitsee apua palvelujen toteuttamiseen liittyvissä asioissa esim.
 - ei sairauden, päihdeongelman tai muun syyn vuoksi kykene huolehtimaan itsestään
 - vaikea elämäntilanne tai muutosvaihe, kuten leskeytyminen, vakavan sairauden pahenemisvaihe tai kotiutus laitoshoidojakson jälkeen
 - monipalveluasiakkaat, jotka tarvitsevat apua palvelukokonaisuuden hallinnassa
 - turvattomuus, esim. muistisairaudesta johtuen
 - omaishoitotilanteet, joissa omainen tarvitsee apua ja tukea asiakkaan asioiden hoitamisessa.

Vastuutyöntekijä

- Tehtävät:
 - seuraa palvelusuunnitelman toteutumista
 - koordinoi palvelukokonaisuutta
 - varmistaa, että tarvittava tieto kulkee eri tahojen välillä
 - neuvoo ja auttaa palvelujen ja etuuksien saannissa
- Tarve arvioitava aina palvelujen tarpeen selvittämisen yhteydessä

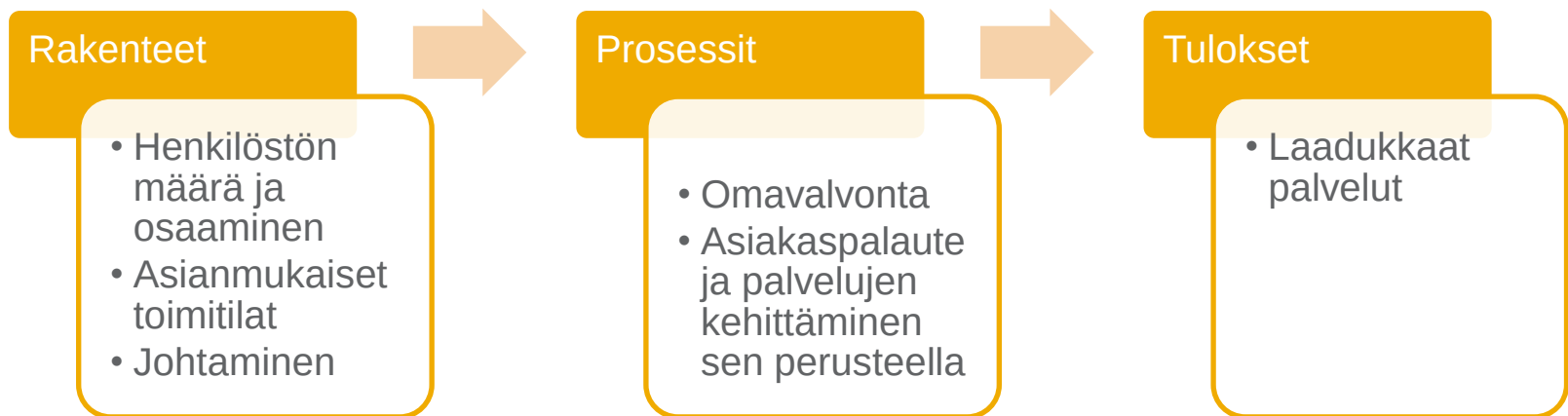
Vastuutyöntekijä

- kuka voi toimia vastuutyöntekijänä:
 - sosiaali- tai terveydenhuollon ammatillinen kelpoisuus
 - asiakkaan tarpeisiin nähden riittävä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmän tuntemus ja ikääntymiseen liittyvä asiantuntemus
 - kunta harkitsee olosuhteisiinsa parhaiten sopivan tavan tehtävän hoitamiseksi esim.
 - joku asiakkaan kanssa työskentelevä työntekijä, jolla on riittävä osaaminen asiakkaan tarpeisiin nähden
 - erillinen tehtävä, jolloin vastuutyöntekijät hoitavat päätyönään monien asiakkaiden vastuutyöntekijän tehtävistä vrt. asiakasvastaava tai muistikoordinaattori
- toimintaa on kokeiltu pilottihankkeissa, joissa on kehitetty toimintamalleja vastuutyöntekijän tarpeen arvioimiselle ja tehtävien järjestämiselle.

Sosiaalipalvelujen järjestäminen (päätös)

- Kiireellisessä tapauksessa päätös tehtävä ja palvelut järjestettävä viipymättä
- Muussa tapauksessa päätös ilman aiheetonta viivytystä ja myönnetyt palvelut viimeistään 3 kk:n kuluessa päätöksenteosta
- Kielteinen päätös, jos palvelua ei ole saatavissa
- Päätöstä tehtäessä otettava huomioon periaatesäännökset (mm. palvelujen riittävyys)
- Riittävyyden arvioinnin perustana palveluntarpeiden selvitys ja palvelusuunnitelma

Palvelujen laadun varmistaminen (luku 4)

Henkilöstö ja johtaminen toimintayksikössä

- Henkilöstön määrän, koulutuksen ja tehtävärakenteen on vastattava iäkkäiden määrää ja palvelujen tarvetta
- Palvelun tuottajan tiloissa on oltava riittävästi henkilöstöä kaikkina vuorokaudenaikoina, jos hoidettavana on iäkkäitä henkilöitä, jotka tarvitsevat ympärivuorokautista hoivaa
- Toimintayksikössä on oltava johtaja, joka vastaa, että toiminta täyttää sille asetetut vaatimukset.
- Johtamisen tuettava laadukasta palvelujen kokonaisuutta, kuntouttavan työotteen edistämistä, yhteistyötä, toimintatapojen kehittämistä.

Asiantuntemuksen turvaaminen

- sovellettava 1.1.2015 lukien
- kunnassa tarvitaan monipuolista osaamista, jotta
 - ikääntyneen väestön palvelut osataan suunnitella ja toteuttaa laadukkaasti ja vaikuttavasti
 - iäkkäiden henkilöiden palveluiden tarve pystytään selvittämään kattavasti ja monipuolisesti

Asiantuntemuksen turvaaminen

- erityisasiantuntemusta tulee olla tarjolla ainakin seuraavilta osa-alueilta:
 - hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen
 - gerontologinen hoito- ja sosiaalityö
 - geriatria
 - lääkehoito
 - ravitsemus
 - monialainen kuntoutus
 - suun terveydenhuolto
- Kunnan ei tarvitse palkata omaan henkilöstöönsä kaikkea tarvittavaa osaamista vaan sitä voidaan
 - tuottaa yhteistyössä toisten kuntien ja kuntayhtymien kanssa
 - ostamalla yksityisiltä tai järjestöiltä

Pitkäaikainen laitoshoido

- 1.1.2015 voimaan tullut vanhuspalvelulain muutos täsmentää laitoshoidon kriteereitä siten, että se entistä paremmin toteuttaa lain tavoitetta kotiin annettavien palveluiden ensisijaisuudesta.
- Toimenpiteellä parannetaan palveluiden asiakaslähtöisyyttä.
- Rakennemuutos vähentää kustannusten kasvua.
- Laitoshoidon (terveyskeskuksen vuodeosasto, vanhainkoti) kriteerit:
 - lääketieteelliset perusteet
 - asiakas- ja potilasturvallisuus
 - ennen laitoshoitopäätöksen tekemistä on selvitettävä muut palveluiden järjestämismahdollisuudet
 - laitoshoidoa koskeva ratkaisu tulee perustella

Vammaispalvelut ja SHL

Lainsäädäntö uudistumassa

Vammaispalvelut ja SHL

- Vammaispalveluja koskevaa erityislakia sovelletaan, jos henkilö tarvitsee pitkäaikaisen vamman tai sairauden aiheuttaman toimintarajoitteen vuoksi välttämättä ja toistuvasti apua tai tukea suoriutuakseen tavanomaisen elämän toiminnoista
- Sosiaalihuoltolaki parantaa niiden henkilöiden asemaa, joilla ei ole oikeutta palvelujen saamiseen vammaislainsäädännön perusteella.
- Laki vaikuttaa merkittävästi myös niihin perheisiin, joissa on vammaisia lapsia. Jatkossa ehkäiseviä palveluja on mahdollista saada sosiaalihuoltolain nojalla. Lastensuojelun asiakkuus on tarpeen, jos perhe tarvitsee niiden lisäksi lastensuojelulain mukaisia tukitoimia.

Vammaislainsäädännön uudistamistyöryhmän tehtävät 2013-2014

- **Vammaispalvelulaki ja kehitysvammalaki sovitetaan yhteen** uudeksi vammaispalveluja koskevaksi erityislaiksi eri vamma ryhmien yhdenvertaisten palvelujen turvaamiseksi
- **Selvitetään nykyisen vammaisia henkilöitä koskevan erityislainsäädännön muut uudistamistarpeet** ottaen huomioon
 - toimintaympäristössä tapahtuneet muutokset
 - YK:n vammaissopimuksen kansalliselle lainsäädännölle asettamat velvoitteet
 - kehitysvammaisten asumista ja palveluja koskeva periaatepäätös sekä
 - sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädännön uudistamisen muu kokonaisuus
- **Työryhmä tekee ehdotuksen uudeksi vammaisten henkilöiden palveluja koskevaksi erityislaiksi** vaikutusarviointineen keväällä 2015 (31.3.2015) - lausuntokierros - jatkotyö siirtyy seuraavalle hallitukselle

Lähtökohtia työryhmän työlle

- Yleisen lainsäädännön palvelut ensisijaisia - kuten uudessa sosiaalihuoltolaissa myös vammaislainsäädännön uudistamisessa korostuu tarvelähtöisyys, asiakasprosessin vahvistaminen, palvelujen kokonaisuus sekä asiakkaan edun ensisijaisuus
- Vammaispalveluilla edistetään vammaisten henkilöiden edellytyksiä elää ja toimia yhdenvertaisesti muiden kanssa yhteiskunnassa sekä turvataan vammaisten henkilöiden osallisuutta, itsemääräämisoikeutta ja välttämätöntä huolenpitoa
- Vammaispalveluja järjestetään pitkäaikaisen vamman tai sairauden aiheuttamasta toimintarajoitteesta johtuvaan välttämättömään ja toistuvaan avun tai tuen tarpeeseen, jotta henkilö voi suoriutua tavanomaisen elämän toiminnoista - yksilöllinen tarve ja asiakkaan etu otettava huomioon

Miten varmistetaan asiakkaan tarpeisiin vastaava palvelujen kokonaisuus?

- Vammaisen henkilön etu, mielipide ja toivomukset on otettava huomioon palveluista ja niitä koskevista toteuttamistavoista päätettäessä sekä palvelujen toteuttamisen aikana:
- Palvelujen toteuttamista koskeva sääntely ja asiakkaan osallistuminen tähän prosessiin on lain punainen lanka:
 - palvelutarpeen arviointi
 - asiakassuunnitelma
 - päätöksenteko
 - palvelujen toteuttaminen, arviointi ja valvonta
- Palvelujen on yhdessä muun lain nojalla järjestettävien palvelujen kanssa muodostettava avun tarpeisiin vastaamisen kannalta eheä, jatkuva ja tarpeen mukainen kokonaisuus.

Soveltamisala

- vammaispalveluja koskevaa erityislakia sovelletaan, jos henkilö tarvitsee pitkäaikaisen vamman tai sairauden aiheuttaman toimintarajoitteen vuoksi välttämättä ja toistuvasti apua tai tukea suoriutuakseen tavanomaisen elämän toiminnoista
- palvelujen järjestäminen ei perustu diagnoosiin eikä vamman laatuun tai avun tarpeen määrään, vaan lähtee tilanteesta, jossa henkilö ei ilman apua suoriudu = apu on välttämätöntä suhteessa lain tarkoitukseen
- käsite vaikeavammainen henkilö ei sovellu lakiin, jonka piiriin tulee hyvin erilaisia avuntarpeita omaavia henkilöitä, sana ei ole riittävä kuvaamaan erilaisia avuntarpeita eikä sellaisenaan auta välttämättömän tarpeen arvioinnissa.

Vammaispalvelujen kokonaisuuden merkitys

- korostuu tilanteissa, joissa tarve sosiaali- ja terveydenhuollon integraatiolle sekä myös muiden palvelujen tarve, mm. varhaiskasvatus- ja opetus, työllistyminen
- sotelain toimeenpanossa huomioon otettava
- rajapinnat Kelan etuuksien ja tulkkauspalvelun kanssa

Sote-lain valtakunnallinen tilanne

Eteneminen

- Hallituksen esitys annettiin eduskunnalle 4.12.
 - HE 324/2014
 - perustuslakivaliokunta, hallintovaliokunta, talousvaliokunta ja valtiovarainvaliokunta antavat lausuntonsa esityksestä
 - sosiaali- ja terveysvaliokunta antaa mietinnön esityksestä helmikuun puolivälissä
 - eduskunnan istuntokausi päättyy 13.3.2015
- Monikanavaselvityksen luovutus 6.3.2015
- Uudistuksen liittyvien muiden lakien tarvittavat muutokset 2015 - 2016
- Laki voimaan keväällä 2015
- Sote-alueet aloittavat 1.1.2016
- Järjestämis- ja tuottamisvastuu siirtyy 1.1.2017

Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistamisen keskeiset tavoitteet

Päämääränä väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen.

- **Turvata yhdenvertaiset, asiakaslähtöiset ja laadukkaat sosiaali- ja terveysterveyst palvelut koko maassa**
 - eriarvoisuuden vähentäminen
 - henkilöstövoimavarojen kohdentaminen yhdenvertaisesti
- **Vahvistaa sosiaali- ja terveydenhuollon peruspalveluja**
 - tarkoituksenmukainen ja tasapainoinen palvelukokonaisuus
 - mahdollistetaan palvelujen toteutus uusilla tavoilla, muun muassa lähipalvelut
- **Toteuttaa kustannustehokas ja vaikuttava palvelurakenne**
 - kustannuskehityksen tasapainottaminen
 - palvelujen uudistaminen, vaikuttavuus ja laatu

Keinot uudistuksen tavoitteiden saavuttamiseksi

- **Mahdollisimman laaja sosiaali- ja terveydenhuollon integraatio**
 - palvelukokonaisuus saman johdon ja budjetin alle
 - ihmisten palvelutarpeet huomioidaan kokonaisuutena
 - selkeä ja tehokas hallinto
- Vahva kansallinen ohjaus
- Asukkaiden ja henkilöstön osallistaminen

Mistä uudistuksessa on kyse?

- Uudistus koskee kunnallisen sote:n hallinnollis-organisatorisia rakenteita
 - kenellä on vastuu sote-palvelujen toteuttamisesta
 - miten toteuttajan hallinto ja rahoitus järjestetään
 - miten toimintaa ohjataan ja valvotaan
- Uudistuksen toteuttamiseksi säädetään
 - laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä
 - laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain voimaanpanosta
 - sekä muutoksia eräisiin muihin lakeihin
- **Palvelut ja niiden sisältö määräytyvät edelleenkin erityislakien perusteella**
 - esimerkiksi työterveyslain, terveydenhuoltolain, sosiaalihuoltolain, tartuntatautilain, vanhuspalvelulain ym. perusteella
- **Uudistuksessa ei puututa erityislakien sisältöön**
 - erityislakien muutokset toteutetaan kunkin erityislain muutostarpeiden perusteella oman valmistelun perusteella

Periaatteet

- Lakisääteinen julkinen sosiaali- ja terveydenhuolto toteutetaan jatkossakin kunnallisena toimintana
- Vastuu palvelujen toteuttamisesta on kuntien sijasta kuntayhtymillä
 - erikseen järjestämisvastuu ja tuottamisvastuu
- Kunnat rahoittavat sosiaali- ja terveyspalvelut
- Kansallista ohjausta vahvistetaan
- Asukkaiden osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksia parannetaan

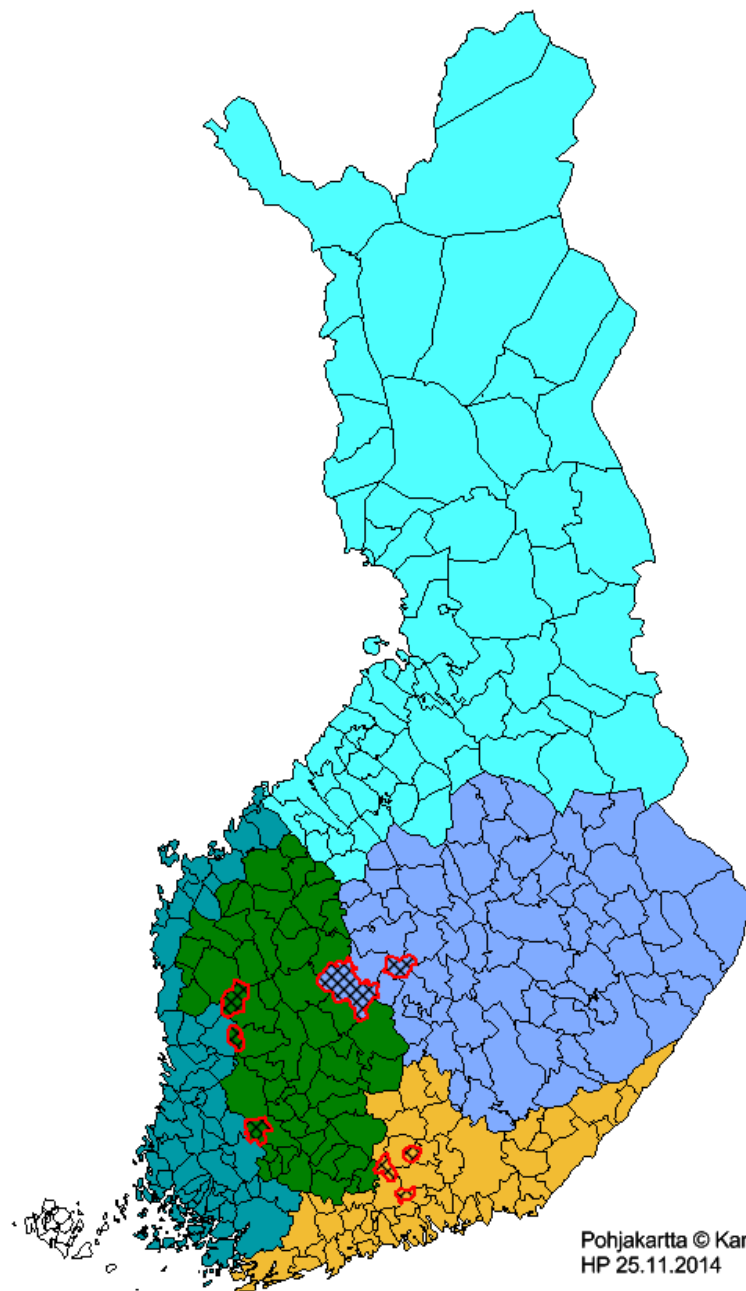
Järjestämisvastuu

- Järjestämisvastuu on viidellä sote-alueella
- Järjestäminen ja tuottaminen erotetaan toisistaan
 - järjestämisvastuun käsite on erilainen kuin nykyisin ja poikkeaa myös kuntalakiesityksen mukaisesta käsitteestä
- Sote-alueen kuntayhtymä vastaa siitä, että sen alueella kuntien asukkaat ja muut palveluihin oikeutetut saavat tarvitsemansa palvelut

Sote-alueet

- Läntinen
- Keskinen
- Pohjoinen
- Itäinen
- Eteläinen

Palvelujen tuottamisvastuu

- Tuottamisvastuu on kuntayhtymällä
 - kuntien sopimuksen perusteella voi olla myös vastuukuntamalli
- Tuottamisvastuun edellytykset laissa
 - tehtävän edellyttämä oma henkilöstö ja muut voimavarat
 - kyky vastata ehkäisevistä, korjaavista, hoitavista, kuntouttavista ja muista sote-palveluista yhtenäisenä kokonaisuutena
 - tuotantovastuu on kaikilla yhdenmukainen
 - ”teemalliset kuntayhtymät” eivät ole mahdollisia
- Valmistelussa on määritelty tuottamisvastuussa olevien kuntayhtymien lukumäärä kullakin sote-alueella
 - kuntayhtymien muodostamisprosessi kuntalähtöisesti
- Sote-alue päättää tuottamisvastuussa olevat kuntayhtymät
 - edellytyksenä kriteerien täyttyminen

Tuottamisvastuullisten kuntayhtymien enimmäismäärä

- Tuottamisvastuullisia kuntayhtymiä voi olla enintään seuraavasti:

– Eteläisellä sosiaali- ja terveysalueella	enintään	4
– Itäisellä sosiaali- ja terveysalueella	enintään	4
– Keskisellä sosiaali- ja terveysalueella	enintään	3
– Läntisellä sosiaali- ja terveysalueella	enintään	3
– Pohjoisella sosiaali- ja terveysalueella	enintään	5
- Alueilla voidaan päättää, että tuottamisvastuullisia kuntayhtymiä on edellä mainittua vähemmän.
 - jos kunnat päättävät vastuukuntamallista, niiden ja kuntayhtymien yhteenlaskettu määrä on yllä todetun mukainen

Uudistuksen aikataulua 2015 - 2017

- 2015
 - Lain voimaantulo keväällä
 - Sote-alueiden käynnistyskokous viimeistään toukokuun aikana
 - Perussopimuksen hyväksyminen viimeistään 31.10.2015 ja tiedoksi STM:lle 2.11.2015
- 2016
 - Sote-alueen kuntayhtymän on aloitettava toimintansa viimeistään 1.1.2016
 - Tuottamisalueenkuntayhtymän ilmoitettava sote-alueelle viimeistään 1.2.2016 halukkuudestaan tuottamisvastuulliseksi
 - Tuottamisvastuussa olevat kuntayhtymät on hyväksyttävä viimeistään 31.10.2016 järjestämispäätöksessä
- 2017
 - Toiminta käynnistyy 1.1.2017

- **www.stm.fi/sote-uudistus**

- sote-sanasto
- esittelydiat
- usein kysytyt kysymykset

- Tilaa sähköpostiisi STM:n tiedotteet:
www.stm.fi (etusivu)

- Sote-uutiskirjeen tilaus: **www.stm.fi/uutiskirjeet**

- **twitter.com/STM_Uutiset**

SHL-uudistuksen toimeenpanoa tuetaan

- Koulutustilaisuudet keväällä 2015
- Käytännön opas + eri sektoreiden ohjeistukset
- Yleisesite sosiaalihuollosta Suomessa
- Lastensuojelun käsikirja,
- Kasvun kumppanit -verkkosivut
- Materiaalia saataville verkkoon (diaesitykset, videoidut esitykset)
- Luentopyyntöjä ja kysymyksiä voi lähettää osoitteisiin lotta.hameen-anttila@stm.fi ja virva.juurikkala@stm.fi
- **Lisätietoja:** Hallitusneuvos Lotta Hämeen-Anttila, p.0295 163 406, sähköposti: etunimi.sukunimi@stm.fi

KIITOS!